

تحركات روسيه در خليج فارس و آفريقا هدفى مشترك دارد

به قلم [آنا بورشچفسکایا \(fa/experts/ana-bwrshchfskaya-0/\)](#)

۲۸ مارس ۲۰۱۹

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/russian-moves-gulf-and-africa-have-common-goal

العربية (/ar/policy-analysis/hdf-mshtrk-lthrkat-rwsya-fy-alkhlyj-wafryqya/)

درباره نویسنده

[آنا بورشچفسکایا \(fa/experts/ana-bwrshchfskaya-0/\)](#)

آنا بورشچفسکایا هموند ارشد انستیتو واشگتنن برای سیاست شرق نزدیک و هموند «بنیاد اروپایی دموکراسی» است. او قبلا با «شورای آتلانتیک» و «انستیتو پیترسون برای اقتصاد بین‌المللی» و نیز به عنوان تحلیلگر برای یک پیمانکار نظامی آمریکایی در افغانستان کار کرده است.

تحلیل کوتاه

موج ملاقات‌های اخیر مقامات بلندپایه منطقه می‌تواند راه را برای تقویت موضع مسکو از مدیترانه شرقی تا خلیج عدن به کمک کشورهای حوزه خلیج هموار سازد

روسیه از قدیم تلاش می‌کرده توجه کشورهای حوزه خلیج فارس را جلب کند و در سال‌های اخیر حضور خود را حتی در شاخ آفریقا پررنگ‌تر کرده است. اما اینک از بین این فعالیت‌های ظاهرا بی‌ربط رشته مشترکی در حال ظهور است: تلاش مسکو برای نفوذ و دسترسی به منطقه دریای سرخ به منظور گسترش بلندپروازی‌هایش در مقام یک قدرت بزرگ به ضرر غرب.

اوائل ماه مارس سرگئی لاوروف وزیر امور خارجه روسیه با سفر به کشورهای حوزه خلیج در پایتخت‌های قطر عربستان سعودی کویت و امارات متحده عربی با مقامات بلندپایه این کشورها ملاقات کرد. مذاکرات آن‌ها هرچیزی از تجارت و فوتبال تا سوریه مناقشه اسرائیل و فلسطین و امنیت منطقه را شامل می‌شد. روزنامه روسی *کومرسانت* نوشته است که این سفر پیش‌درآمدی بر سفر احتمالی ولادیمیر پوتین به خلیج در اواخر همین سال است.

مدتی بعد از سفر لاوروف مسکو فرستاده ویژه پوتین در خاورمیانه و شمال آفریقا یعنی میخائیل بوگدانف را برای ملاقت با عمر البشیر رئیس‌جمهور سودان که در غرب به خاطر جنایات جنگی تحت تعقیب است به سودان فرستاد. بوگدانف در آنجا از بشیر دعوت کرد که در اجلاس آتی سران روسیه و آفریقا شرکت کند – اولین اجلاس در نوع خود که انتظار می‌رود در ماه اکتبر برگزار شود. فرستاده روسیه سپس به کشور همسایه یعنی جمهوری آفریقای مرکزی رفت تا بر حمایت مسکو از مسائل امنیتی و تقویت پیوندهای دوجانبه تاکید کند.

کشورهایی که بوگدانف و لاوروف به آن‌ها سفر کردند در دو طرف دریای سرخ واقع شده‌اند که اهمیت فوق‌العاده آن نیاز به تاکید ندارد. چون این منطقه محل تلاقی چندین مسیر دریایی است و نفوذ در آن می‌تواند اعمال قدرت در خاورمیانه آفریقا و مدیترانه شرقی – و در نتیجه جبهه جنوبی ناتو – را تسهیل کند. این نفوذ می‌تواند به مرور زمان با گسترش فعالیت‌های روسیه در کانال سوئز خلیج عدن دریای عرب و اقیانوس هند همراه شود.

سفرهای دیپلماتیک این ماه در واقع جدیدترین نمونه تلاش مسکو برای همکاری و پیوند دادن شاخ آفریقا با کشورهای خلیج است.

سپتامبر گذشته کرملین اعلام کرد که قصد دارد یک مرکز لجستیک در اربتره بسازد و امارات متحده عربی هم با ایفای نقشی مهم به آن کمک کرد یعنی ایفای نقش در انعقاد یک قرارداد صلح بین اتیوپی و اربتره که عملاً به انزوای دهساله اربتره پایان داد. این تصادفی نیست چون دو بندر اصلی اربتره یعنی بندر عصب و صَوَّع در نقاط استراتژیک دریای سرخ واقع شده‌اند. ساخت مرکز لجستیک یادشده درست زمانی اتفاق می‌افتد که مسکو اعلام کرد یک توافق‌نامه همکاری نظامی با جمهوری آفریقای مرکزی امضا کرده است. در مورد سودان روسیه از اواخر سال ۲۰۱۷ (و شاید هم پیشتر) روابط خود را با این کشور بحران‌زده گرم‌تر کرد یعنی زمانی که بشیر از پوتین درخواست کرد تا در برابر ایالات متحده از او «محافظت» کند و از اقدامات روسیه در سوریه حمایت کرد. حالا منابع روسی اشاره می‌کنند که کرملین تلاش می‌کند در سودان پایگاه بسازد.

در همین حال با تلاش روسیه برای وادار کردن دولت‌های منطقه‌ای به ازسرگیری روابطشان با رژیم سوریه رئیس‌جمهور سودان در ماه دسامبر با بشار اسد ملاقات کرد اولین رهبر در دنیای عرب که چنین کرد. این ملاقات هم نیاز اسد را برای به رسمیت شناخته شدن و هم آمال خود بشیر را برای دریافت حمایت از کشورهای خلیج برآورده ساخت که در نهایت منجر به سفرهای بشیر به ابوظبی و ریاض در سال ۲۰۱۷ شد.

طی چند سال گذشته کشورهای خلیج به نوبه خود در سراسر شاخ آفریقا فعال بوده و در تمام این ناحیه پایگاه‌های نظامی و بازرگانی احداث کرده‌اند. در فعالیت‌های امارات متحده عربی بسیاری از فرصت‌های تجاری ایجادشده در مناطقی قرار گرفته که برای روسیه هم منافع ویژه دارد. هرچند بعضی‌ها ممکن است فکر کنند کشورهای خلیج برای نفوذ در منطقه با روسیه رقابت می‌کنند اما حس همکاری بین آن‌ها غالب است. در همین مدت روسیه هم حضور خود را در آفریقا گسترش داده و در ماه ژوئن گذشته با امارات متحده توافق‌نامه همکاری استراتژیک امضا کرده است. پوتین سال‌ها برای ایجاد این‌گونه توافقات تلاش کرده است به خصوص از زمان آخرین سفرش به عربستان سعودی قطر و امارات متحده در سال ۲۰۰۷ تا به امروز - که این برای یک رئیس دولت روسیه حرکتی بی‌سابقه محسوب می‌شود.

علاقه خاص او به ایجاد پیوندهای رسمی و غیررسمی با این منطقه تا حدی ناشی از آن است که برای نجات اقتصاد لرزان روسیه نیازمند سرمایه‌گذاری کشورهای خلیج است. برخی از این اقدامات عبارتند از: جلب توجه رهبران خلیج به تسلیحات روسی حمایت از ایجاد صندوق‌های سرمایه‌گذاری دولتی که مقاصد مسکو را پیش ببرند و سازمان‌دهی شوراهای تجاری و نمایشگاه‌های سیار که تالارهایی برای انعقاد قراردادهای بازرگانی بین روسیه و اعراب فراهم کنند.

طرفه آن که مداخله پوتین در سوریه در نهایت باعث شد که رهبران خلیج بر خلاف میل‌شان به او احترام بگذارند - علی‌رغم این که در ابتدای کار مخالفت پرسروصدایی در قبال تلاش‌های جنگ‌طلبانه اسد نشان دادند و علی‌رغم این که روسیه اساساً خود را با محور ایران - شیعه هم‌تراز کرده که این رهبران از آن وحشت دارند. درحالی که غرب سال‌ها در سوریه موضعی متزلزل داشت پوتین بر موضع و قدرت نظامی خود تکیه کرد و اسد را بر سر قدرت حفظ کرد. حالا که ایالات متحده ظاهراً خروج نیروهایش را از منطقه تسریع کرده است به نظر می‌رسد کشورهای خلیج چاره‌ای جز کنار آمدن با اسد و پوتین ندارند. در حقیقت امارات متحده عربی و بحرین سفارت‌خانه‌های خود را در دمشق بازگشایی کرده‌اند و رهبران کشورها هم به فعالیت‌های مسکو در سوریه از منظر همکاری و نه مواجهه نگاه می‌کنند.

بر خلاف سرزمین شام منطقه دریای سرخ هنوز محل تجمع قدرت‌های بزرگ است برای همین از حضور روسیه در آنجا اصلاً نمی‌توان پرهیز کرد. مثلاً در جیبوتی پایگاه‌های نظامی آمریکایی چینی فرانسوی ایتالیایی و ژاپنی مستقر شده است و مسکو هم مذاکراتی برای این منظور داشته گرچه هنوز نتوانسته امکان ایجاد پایگاه نظامی را در آنجا برای خود تضمین کند. با این حال موقعیت مسکو در سوریه همچون سکوی پرشی برایش عمل کرده که بتواند فعالیت‌های منطقه‌ای خود را افزایش دهد - از جمع‌آوری اطلاعات و مداخله عمومی تا ابتکار عمل‌های ویژه مثل مانورهای تمرینی ضد دزدان دریایی در خلیج عدن که در ماه آگوست گذشته انجام شد. تصادفی نبوده که بنا به گزارش‌ها گروه ناشناخته واگنر که یک گروه مزدور روسی است بعد از عملیات در سوریه از اواخر سال ۲۰۱۷ از جمهوری آفریقای مرکزی سر درآورده است.

رویکرد واشنگتن در رهاسازی منطقه به حال خود صرفاً راه را برای ورود پوتین هموارتر می‌کند. تداوم این رویکرد خصوصاً این روزها کار مخاطره‌آمیزی است چون سفرهای بوگدانف و لاوروف در ماه مارس ممکن است بلندپروازی‌های منطقه‌ای روسیه را به مرحله جدیدی وارد سازد. یعنی تقویت موضع این کشور از مدیترانه شرقی تا خلیج عدن و ساختن گذرگاهی به قلب آفریقا آن هم با کمک کشورهای خلیج.

آنا بورشچفسکایا هموند ارشد در انستیتو واشنگتن و همنویس مطالعه اخیر انستیتو است با عنوان «برویاگاندهای عربی روسیه چیست و چه اهمیتی دارد» <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/russias-arabic-propaganda-what-it-is->

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریه ۲۰۲۲

Farzin Nadimi

(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology)

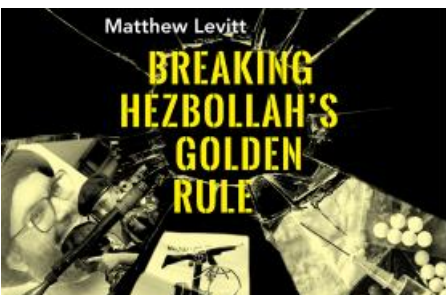
BRIEF ANALYSIS

Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

فوریه ۲۰۲۲

Simon Henderson

(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

فوریه ۲۰۲۲

Matthew Levitt

(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule)

خلیج و سیاست حوزه انرژی (fa/policy-analysis/khlyj-w-syast-hwzh-anrzhy/)

REGIONS & COUNTRIES

شمال آفریقا (fa/policy-analysis/shmal-afryqa/) خاورمیانه (fa/policy-analysis/khawrmyanh/)

کشورهای حاشیه خلیج فارس (fa/policy-analysis/kshwrhay-hashykhlyj-fars/)